

■
AHMET ERKOL,
KELAMİ AKILDAN TASAVVUFİ KEŞFE,
Divan Kitap, İstanbul 2018, 230 s.

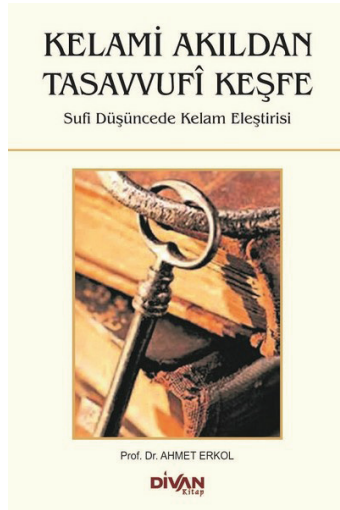
Yüksek Lisans Öğrencisi

FATMA NİDA TUNCAY

Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

0000-0002-2169-0528

nida.tncy@gmail.com

... bir meselenin çözümünü kendine has çözüm yolunun dışında arayan bir kimse o meselenin hakikatını bulamaz.
(İbnu'l-Arabi, Fusus, s.153)

Yaratılışından bu yana en büyük çabası hakikate ulaşmak olan insanın bu arayışındaki iki temel yaklaşım olan akıl-kelam ve sezgi ya da keşf-tasavvuf arasında sürekli bir mücadele olagelmış, her biri gerçekliğe ulaşma konusunda kendi yöntemlerini delillendirmede farklı argümanlar kullanmışlardır. *Kelami Akıldan Tasavvufi Keşfe* isimli eserde sufi düşüncede kelam eleştirisi işlenmiştir. Kelam ve Mezhepler Tarihi Anabilim Dalı öğretim üyesi Ahmet ERKOL tarafından kaleme alınmış olması eseri dikkat çekici kılmaktadır. Müellifin aynı yayınevinden çıkan, *Kelam İlmine Yönelik Eleştiriler ve İbn Rüşd'ün Kelam Eleştirisi* isimli iki eseri daha bulunmaktadır.

Eserin bölümleri birçok alt başlıktan oluşmakta ve konular bu alt başlıklarda ayrıntıya girilmeden, kitabın ana düşüncesini destekler nitelikte sistematik ve düzenli bir şekilde ele alınmaktadır. Yalın ve akıcı bir dil kullanılan, bu sayede konuya ilgili olan her kesim tarafından rahatlıkla anlaşılacak eserde, konular ana hatlarıyla ele alınmış ve sıklıkla sufilerin ilgili meseleler üzerindeki görüşlerine değinilmesi açısından okuyucuya zengin bir içerik sunulmuştur. Giriş ve dört bölümden oluşan eserin giriş kısmında tasavvufun ortaya çıkışı ve gelişim aşamalarına yer verilmiştir.

Birinci bölümde sufi düşüncenin temel kavramları ve kullandıkları argümanlar ele alınmıştır. Bu çerçevede, erken dönem sufi düşüncesinde dini hassasiyet ve temel kriterleri, hakikat ve hakikate ulaşma yöntemleri, hiyerarşi ve hakikate ulaşmada mürşidin yeri konuları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümün, “Tasavvuf Epistemolojisi ve Sufi Düşüncesinde Akıl” başlığı altında, sufi düşüncede bilgi, ma’rifet, aşk, hikmet ve mutlak hakikat kavramları ile aklın ilişkisi üzerinde durulmuştur. Sufiler, “bu Kur’an, kalp sahibi olanlar için bir zikirdir” (Kaf, 50/ 37) ayetindeki “akıl sahibi” değil de “kalp sahibi” ifadelerinden dolayı, Kur’an’ın kalbe göre aklın sınırlılığını vurguladığına işaret etmişlerdir. Hakikate ulaşmada akıl ve keşf karşılaştırması yapılarak bunun ancak

kalbin “hayvani ruh”a ait olandan sıyrılarak “semavi yüce ruh”a ulaşmada gösterdiği gayretle mümkün olabileceği sonucuna varılmıştır.

“Kalam Akılcılığına Karşı Tasavvufî Mükâşefe” başlıklı üçüncü bölümde, varlık ve kalam kozmolojisi, tevhid anlayışı, Allah’ı bilmenin imkanına yönelik tenzihi ve teşbihi yaklaşımlar, ilahi isimler ve tezahürleri konuları üzerinde durulmuştur. Kelamcılarının, kalam ilmini halkın zihnini karıştıran gayr-ı Müslim unsurların İslam’a yönelik itham ve eleştirilerine delillerle cevap vermek için geliştirdikleri belirtilmiştir. Bölümde, İbnu’l-Arabi’nin, “eğer dini konular kalam otoritelerinin eline bırakılsaydı, hiç kimse Allah’ı sevmezdi” sözleri ile kelamcılarının salt tenzih anlayışı, Allah’ı insanların ulaşamayacakları ötelere itmelerinden dolayı eleştirilmiş, sufilerin tenzihi yaklaşıma teşbih anlayışını da ilave ettikleri ifade edilmiştir (s.175).

Dördüncü bölümde, Aynu’l-Kudat Hemedani’de “mistik tecrübe ve aklın kullanım alanı” değerlendirmeleri, İbnu’l-Arabi’de “sürekli yaratma” ve Eş’ari düşüncesindeki atomculuk anlayışı eleştirisi yapılmıştır. Bununla birlikte, Muhasibi düşüncesinde akıl, sufi düşüncede nur kavramı, kaza ve kader, modern insanın açmazlarına yönelik sufi düşüncenin yaklaşımları gibi kelami akıldan tasavvufî keşfe giden yolda yapılan mülahazalara da yer verilmiştir. Bölümde, kelamcı ve filozoflar elinde mumla güneşi arayan insana, güneş ile kıyaslanan mum ise akla benzetilmiştir.

Eserin her bir başlığı ayrı ayrı incelenebilecek boyutta ve birer çalışma konusu olabilecek niteliktedir. Eserin sonraki yayınlarına indeks eklenmesi araştırmacılara kolaylık sağlayacaktır. Eser, konuların genel hatlarıyla ele alınması sebebiyle, konuya ilgi duyanların zihninde bir altyapı oluşturması açısından başvuru niteliğindedir. Sistematik, yalın ve akıcı üslubuyla yazarı ve akademik çalışmaları okuyucuyla buluşturan yayınevini tebrik ederiz.